

[Undervisningsministeren.]

Bestemmelse maa lægge de største Hindringer i Vejen for Oprettelsen af nye Højskoler, selv om der er god Brug for dem og de rette Mænd staar parat.

I Stedet for foreslaas det nu i Lovforslagets § 3, at en Højskole straks fra sin Oprettelse kan modtage statsunderstøttede Elever, naar Oprettelsen er godkendt af Ministeriet, og direkte Statstilskud, naar den har virket i 1 Aar, med mindst 15 Aars-elever — tidligere krævedes der 12 Aars-elever. Jeg kan ikke se, at noget skulde tale mod denne Bestemmelse, naar Formaalet er at lette Oprettelsen af de Højskoler, som der er Jordbund for og Brug for.

Endvidere maa den Mand, der vil tænke paa at oprette eller overtage en Højskole i Dag, være i Besiddelse af en betydelig Kapital eller i hvert Fald kunne skaffe sig en saadan. Store Kapitaler staar i Dag bundet i Højskolernes Bygninger og Inventar, og man regner med, at en Højskole til 100 Elever i Dag vil koste mindst 300 000 Kr. at opføre. Her ligger atter en betydelig Hindring for den Mand, som ellers kunde tænke sig at grundlægge eller overtage en Højskole, og som vilde være velegnet dertil. Selv om han maaske kan skaffe Pengene, faar han haarde Vilkaar at arbejde under, og det kan komme til at præge Skolens Vedligeholdelse, Udstyrelse og Drift paa en Maade, som faar uheldige Følger for Tilgangen af Elever.

For at bøde paa disse Vanskeligheder foreslaas der i Lovforslagets §§ 15—17 aabnet Mulighed for at yde et Statslaan til Opførelse eller Køb af Højskoler paa indtil en Trediedel af Opførelsesværdien eller Købesummen. Men Forudsætning herfor er, at Skolen er eller omdannes til en selvejende Institution. Jeg anser ligesom Ungdomsudvalget denne Form for god og tilfredsstillende mange Steder, fordi man derved undgaar de Finansieringsvanskeligheder ved et Forstanderskifte, som ellers kan være en Hindring for at faa den bedste Mand frem.

Mange af de bestaaende store Højskoler er omdannet til selvejende Institutioner og har fundet denne Ordning god og praktisk, og jeg mener, at Staten, hvor en Skole ønsker denne Ordning, bør medvirke til dens Gennemførelse.

Hvad angaar de Vilkaar, hvorunder Højskolerne arbejder, er det jo en kendt Sag, at mange af dem ofte netop paa Grund af Finansieringsvanskelighederne ved Overtagelsen lever under en meget anspændt Økonomi, som ikke tillader dem i tilstræk-

kelig Grad at tilfredsstille Fordringerne til Vedligeholdelse, Anskaffelser, Lærerlønninger, og hvad Driften af en Højskole ellers kræver. Skolepengene kan ikke sættes over en vis Grænse, uden at Eleverne udebliver, og derfor bliver Statstilskuddet afgørende for, om Skolen er i Stand til at yde Eleverne en saadan Undervisning og saadanne Vilkaar for Opholdet, at de kommer i tilstrækkeligt Antal.

Jeg anser i saa Henseende Lærerspørgsmaalet for det vigtigste. Efter den nugældende Lov faar Skolerne i Tilskud til Lærerlønnen 50 pCt., og disse 50 pCt. beregnes af et Beløb, der svarer til Gennemsnitslønnen for en Førstelærer paa Landet, det vil med de nugældende ekstraordinære Dyrtidstillæg sige omkring 5 000 Kr., og denne Lønning bliver derfor i mange Tilfælde Maksimum for en Højskolelærer.

Naar saa Forholdet er det, at det for en Højskolelærer maa stille sig meget usikkert, om og paa hvilke Vilkaar han engang med Tiden selv kan blive Forstander, og Højskolevirksomheden kun i et begrænset Antal Aar kan give Lønningsanciennitet ved Overgang til Folkekirken eller Folkeskolen og slet ikke ved Overgang til Statens Tjeneste, er der intet at sige til, at en Højskolelærer, der maaske oven i Købet er Familieforsørger, efter faa Aars Forløb tænker paa at søge Embede som Præst eller som Lærer i Folkeskolen, ikke fordi han ønsker at ophøre med at være Højskolelærer, men fordi han af økonomiske Grunde ser sig nødsaget til det.

Dette Forhold rammer Højskolerne paa to Maader. For det første afholdes derved unge Lærere, undertiden Lærere med særdeles gode Forudsætninger, fra overhovedet at gaa ind i Højskolevirksomheden, og for det andet medfører det, at Højskolerne efter faa Aars Forløb maa give Slip paa en Lærer, af hvem man ellers havde Grund til at vente sig noget.

Disse Forhold søger Forslaget nu at bøde paa ved i § 8 at forhøje den Løn, hvoraf Statstilskuddet, 50 pCt., beregnes, til 5 700 Kr., og herudover foreslaas Lærerne tillagt Alderstillaag, som betaales fuldt ud af Staten, og som efter 15 Aars Tjeneste bringer dem op paa samme Slutløn som Lærere ved Statsseminarierne og Lektorer ved Statsskolerne, 7 500 Kr. Jeg finder denne Ligestilling rimelig, naar Hensyn tages til de Krav, som maa stilles til Højskolernes Undervisning, Krav, som under de nuværende Forhold ikke altid kan opfyldes, og nødvendig, hvis man vil undgaa, at Lærere med en Uddannelse, der aabner dem Adgang til Ansættelse ved andre Skoler